

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

PREDMET ALEXE PROTIV RUMUNJSKE

(Zahtjev br. 66522/09)

PRESUDA

STRASBOURG

3. svibnja 2016.

KONAČNA PRESUDA

3. kolovoza 2016.

*Ova je presuda postala konačnom u skladu s člankom 44., stavkom 2. Konvencije.
Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu Alexe protiv Rumunjske

Europski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

András Sajó, *predsjednik*,
Boštjan M. Zupančič,
Nona Tsotsoria,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Krzysztof Wojtyczek,
Egidijus Kūris,
Iulia Antoanella Motoc, *suci*,

i Fatoş Aracı, *zamjenica tajnika odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 15. ožujka 2016., donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 66522/09) koji je protiv Rumunjske 8. prosinca 2009. rumunjska državljanka, gđa Elena Alexe („podnositeljica zahtjeva”), podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”).

2. Rumunjsku vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica, gđa C. Brumar iz Ministarstva vanjskih poslova.

3. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da nije imala pravo na pošteno suđenje uzimajući u obzir primjenu zakonodavne izmjene koja se odnosi na predmet njezina postupka, a u vezi s kojom sud nije proveo postupak u skladu s načelom kontradiktornosti među strankama.

4. Dana 28. svibnja 2014. zahtjev je dostavljen Vladi.

ČINJENICE**I. POZADINA PREDMETA**

5. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1944. godine i živi u Galaţiju.

6. Sudskom odlukom od 22. veljače 2006., koja je postala konačna, podnositeljici zahtjeva vraćeno je vlasništvo nad kućom koja je pripadala njezinoj majci i koja je nepropisno oduzeta za vrijeme totalitarnog režima, a zatim ju je država nezakonito prodala stanaru kuće.

A. Postupak pred prvostupanjskim sudom

7. Protiv podnositeljice zahtjeva dana 11. ožujka 2008., nakon što je dobila vlasništvo nad kućom, bivši stanar podnio je tužbu radi naknade štete. On je zahtijevao naknadu troškova uređenja kuće zbog kojeg je kući porasla vrijednost. U zahtjevu kojim je pokrenut postupak stanar nije naveo pravnu osnovu za svoju tužbu.

8. U svojem odgovoru na tužbu i pisanim podnescima koje je podnijela sudu, podnositeljica zahtjeva istaknula je da, u skladu s člankom 48. stavkom 3. zakona br. 10/2001 o pravnom statusu nepokretne imovine koje je nepropisno oduzela država između 6. ožujka 1945. i 22. prosinca 1989. (dalje u tekstu „zakon br. 10/2001”) država ima obvezu isplatiti naknadu stanaru za troškove koje je snosio za uređenje nekretnine koja je nepropisno nacionalizirana (*fără titlu valabil*), a koja je vraćena njezinu prijašnjem vlasniku.

9. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je odvjetnik E. R.

10. Presudom prvostupanjskog suda u Galațiju od 27. siječnja 2009., koja je finalizirana 27. veljače 2009., podnositeljici zahtjeva naloženo je da stanaru plati 15.661,00 rumunjskih leja (RON). Sud je prije svega naveo da je stanar proveo uređenje nekretnine u dobroj vjeri i da podnositeljica zahtjeva, kojoj je nekretnina vraćena odlukom od 22. veljače 2006., i koja će imati koristi od nje u budućnosti, treba nadoknaditi troškove.

B. Postupak pred županijskim sudom

11. Podnositeljica zahtjeva podnijela je žalbu županijskom sudu u Galațiju. Prije svega je prigovorila da sud u presudi od 27. siječnja 2009. nije naveo pravnu osnovu za svoju odluku. Podredno, pozvala se na odredbe članka 48. stavka 3. zakona br. 10/2001.

12. U svojem odgovoru na tužbu protivna stranka nije navela nijednu pravnu osnovu za svoju tužbu. Stranka je samo navela da, ako je podnositeljica zahtjeva smatrala da je dužnost lokalnih tijela nadoknaditi troškove uređenja, trebala je zatražiti njihovo miješanje u postupak.

13. Rasprava je održana 29. svibnja 2009. pred županijskim sudom. Na prvoj raspravi podnositeljica zahtjeva, koju nije zastupao odvjetnik, zatražila je odgodu rasprave kako bi mogla angažirati odvjetnika. Sud nije prihvatio taj zahtjev, ali je podnositeljica zahtjeva uspjela ponovno angažirati odvjetnika E. R. koji ju je zastupao u prvom postupku. Odvjetnik je, na drugoj raspravi istoga dana, istaknuo činjenicu da tužena stranka nije iznijela nijednu pravnu osnovu u prilog svojoj tužbi i da ju nije naveo ni prvostupanjski sud. Odvjetnik tužene stranke nije odgovorio na taj žalbeni razlog tijekom rasprave. O tome nije provedena rasprava.

14. Konačnom presudom od 29. svibnja 2009. županijski sud u Galațiju djelomično je prihvatio žalbu podnositeljice zahtjeva. Iznos koji je morala

platiti stanaru smanjen je na 15.086,00 RON. Sud je zaključio da u zahtjevu za pokretanje postupka nije navedena pravna osnova za presudu protiv podnositeljice zahtjeva, a pravnu osnovu nije naveo ni županijski sud. Županijski sud zatim je napomenuo da nije sporno da je, odlukom od 22. veljače 2006., koja je postala pravomoćna, odlučeno da je nekretnina nepropisno nacionalizirana (*fără titlu valabil*). Naveo je da se kao pravna osnova u predmetu primjenjuje članak 48. stavak 2. zakona br. 10/2001. U vezi s tim naveo je da je u trenutku podnošenja tužbe prijašnji članak 48. stavak 3. zakona predviđao da država snosi obvezu isplate naknade stanaru za troškove uređenja nepropisno nacionalizirane nekretnine koja je vraćena prijašnjem vlasniku. Međutim, istaknuo je da su odredbe tog članka izmijenjene zakonom br. 1/2009. koji je stupio na snagu 3. veljače 2009., prema kojem troškove uređenja snosi vlasnik, neovisno o tome je li nacionalizacija bila nepropisna ili nije.

15. Finalni otpravak presude objavljen je 16. lipnja 2009.

16. Podnositeljica zahtjeva podnijela je 2009. izvanrednu žalbu (*contestație în anulare*) protiv presude od 29. svibnja 2009., navodeći da je 29. siječnja 2009. prodala kuću koja je predmet spora.

17. Presudom od 29. rujna 2009. županijski sud u Galațiju odbio je izvanrednu žalbu podnositeljice zahtjeva. Utvrdio je da novi žalbeni razlog koji je istaknula podnositeljica zahtjeva nije bio naveden prilikom ulaganja redovnog pravnog lijeka.

18. Podnositeljica zahtjeva isplatila je 9. rujna 2010. stanaru iznos uvećan za troškove ovrhe.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

19. Prije zakonodavne izmjene uvedene zakonom br. 1/2009, mjerodavne odredbe članka 48. zakona br. 10/2001 u originalnoj verziji glasile su kako slijedi:

Članak 48., stavci 1., 2. i 3.

„1. Stanari imaju pravo na naknadu za dodanu vrijednost nekretnina koje se koriste za stanovanje nakon potrebnog i neophodnog uređenja.

2. Ako je vraćena nekretnina bila nacionalizirana na temelju isprave (*cu titlu valabil*), obvezu isplate naknade iz prvog stavka preuzima osoba koja ima pravo [na povrat nekretnine].

3. Ako je vraćena nekretnina bila nepropisno nacionalizirana (*fără titlu valabil*), obvezu isplate naknade snosi država ili vlasnik.”

20. Mjerodavne odredbe članka 48. zakona br. 10/2001 uvedene zakonom br. 1/2009, koji je na stupio na snagu 3. veljače 2009., glase kako slijedi:

Članak 48., stavci 1., 2. i 3.

„1. Stanari imaju pravo na naknadu za dodanu vrijednost nekretnina koje se koriste za stanovanje nakon potrebnog i neophodnog uređenja.

2. Neovisno o tome je li nacionalizacija bila nepropisna ili nije, obvezu isplate naknade iz prvog stavka preuzima osoba koja ima pravo [na povrat nekretnine].

3. Stavljeno izvan snage”.

21. U skladu s člankom 725. stavkom 1. Zakona o građanskom postupku koji je bio na snazi u trenutku nastanka činjenica, postupovne odredbe odmah se primjenjuju na postupke koji su u tijeku, pokrenuti na temelju prijašnjeg zakona.

22. Na temelju odluke br. 720 od 1. lipnja 2010. i odluke br. 1019 od 14. rujna 2010. Ustavni sud odbio je prigovore neustavnosti prethodno navedenih odredbi zakona br. 1/2009 koje su zainteresirane strane smatrale protivnima odredbama nacionalnog prava i Konvencije kojima se štiti načelo zabrane retroaktivnosti, jednakosti pred zakonom, prava na pošteno suđenje i pristupa sudu, pravo na djelotvorni pravni lijek, nediskriminaciju i pravo vlasništva.

23. Presudom br. 1434 od 18. ožujka 2013. Visoki kasacijski sud odlučio je da se izmjena članka 48. zakona br. 10/2001 uvedena zakonom br. 1/2009 odmah primjenjuje jer je ta odredba sadržavala postupovnu normu čiji je cilj utvrditi pasivnu legitimaciju i nije obuhvaćala materijalno pravo.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1. KONVENCIJE

24. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da nije imala pravo na pošteno suđenje jer je članak 48. zakona br. 10/2001 izmijenjen tijekom postupka i primijenjen na njezinu štetu, pri čemu o njegovoj primjeni nije provedena kontradiktorna rasprava pred sudom. Poziva se na članak 6. Konvencije, čije mjerodavne odredbe glase kako slijedi:

„1. „Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi (...) svatko ima pravo da (...) sud pravično (...) ispita njegov slučaj.”

A. Dopuštenost

25. Sud primjećuje da zahtjev nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga ga sud proglašava dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

26. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da domaći sudovi ni u jednom trenutku nisu pozvali stranke da predstave svoje stajalište u vezi s pravnom osnovom tužbe i da je to pitanje po službenoj dužnosti otvorio županijski sud tijekom vijećanja. Stoga je spomenuti sud povrijedio načelo kontradiktornosti jer se o pitanju primjenjivosti članka 48. stavka 2. zakona br. 10/2001, kako je izmijenjen i dopunjen tijekom postupka, ni u jednom trenutku nije raspravilo prije nego što je otvoreno po službenoj dužnosti. Podnositeljica zahtjeva smatra da su zbog toga povrijeđena njezina prava na pošteno suđenje, među ostalim mogućnost da istakne prigovor neustavnosti. Prigovara primjeni novog članka 48. stavka 2. zakona br. 10/2001 na taj građanski postupak, navodeći da je time povrijeđeno načelo zabrane retroaktivnosti zakona. Naposljetku tvrdi da su odluke Ustavnog suda i Visokog kasacijskog suda (stavci 22. i 23. ove presude) donesene nakon završetka njezina postupka i stoga nisu primjenjive na njega.

27. Vlada smatra da je u ovom predmetu potrebno riješiti pitanje je li podnositeljica zahtjeva bila „iznenađena” činjenicom da je županijski sud svoju odluku utemeljio na članku 48. zakona br. 10/2001 kako je izmijenjen i dopunjen zakonom br. 1/2009, pri čemu stranke nisu bile obaviještene o tome da namjerava primijeniti navedeni članak.

28. Vlada smatra da se ovaj predmet razlikuje od onih u kojima je Sud donio presudu kojom utvrđuje povredu jer su nacionalni sudovi koristili svoje ovlasti za rješavanje sporova na temelju elemenata istaknutih po službenoj dužnosti (*Skondrianos protiv Grčke*, br. 63000/00, 74291/01 i 74292/01, 18. prosinca 2003., *Klinika Acacias i drugi protiv Francuske*, br. 65399/01, 65406/01, 65405/01 i 65407/01, 13. listopada 2005., *Prikyan i Angelova protiv Bugarske*, br. 44624/98, 16. veljače 2006., i *Cimolino protiv Italije*, br. 12532/05, 22. rujna 2009.). Za razliku od navedenih predmeta, u ovom zahtjevu, odluka županijskog suda da ne pokrene, nepotrebno, kontradiktornu raspravu o neposrednoj primjeni izmjene i dopune članka 48. zakona br. 10/2010 bila je opravdana jer nije bila sporna. Vlada u vezi s tim ističe da je podnositeljica zahtjeva bila svjesna primjenjivosti članka 48. na ovaj predmet. Županijski sud samo je primijenio pravilo *tempus regit actum* predviđeno člankom 725. stavkom 1. prijašnjeg Zakona o građanskom postupku, koji je zakonita, jasna i javna odredba. Iz toga je zaključio da se izmjena članka 48. zakona br. 10/2010, kojim se utvrđuje postupovna norma koja se odnosi na pasivnu legitimaciju, odmah primjenjivala.

29. Vlada osim toga smatra da se načelo kontradiktornosti ne bi trebalo shvaćati previše formalistički. Kao i u slučaju podnositelja zahtjeva u predmetu *Negreanu protiv Rumunjske* ((odl.), br. 30164/03, stavak 31., 14. svibnja 2013. – u vezi s preinakom pravnog lijeka), podnositeljica

zahtjeva mogla je uvelike predvidjeti neposrednu primjenu članka 48. kako je izmijenjen i dopunjen.

30. Usto ističe činjenicu da je zakonodavna izmjena stupila na snagu 3. veljače 2009. te je stoga podnositeljica zahtjeva imala priliku provjeriti tekst odredbi članka 48. zakona br. 10/2001 prije podnošenja svoje žalbe 19. ožujka 2009. i predstaviti svoje stajalište u tom pogledu.

31. Kad je riječ o tvrdnji podnositeljice zahtjeva o nemogućnosti isticanja prigovora neustavnosti u vezi s zakonodavnom izmjenom o kojoj je riječ, Vlada ističe da su druge zainteresirane strane istaknule slične prigovore i da ih je Ustavni sud sve odbio (stavak 22. ove presude).

32. Vlada zaključuje da podnositeljica zahtjeva nije bila „iznenađena” činjenicom da je županijski sud utemeljio svoju odluku na članku 48. zakona br. 10/2001 kako je izmijenjen i dopunjen zakonom br. 1/2009 i da stoga njezino pravo na pošteno suđenje nije bilo povrijeđeno.

2. Ocjena Suda

33. Sud podsjeća da pošteno suđenje podrazumijeva i pravo na kontradiktoran postupak, što znači da stranke imaju pravo upoznati se s elementima koji su nužni za uspjeh njihovih zahtjeva, ali i biti obaviještene o svim podnescima ili očitovanjima dostavljenima sucu radi utjecanja na njegovu odluku te imaju pravo raspraviti o njima (vidi, među ostalim *Nideröst-Huber protiv Švicarske*, 18. veljače 1997., stavak 24., *Zbornik presuda i odluka 1997-I*, i *Klinika Acacias i drugi*, prethodno navedeno, stavak 37.).

34. I sudac mora poštovati načelo kontradiktornosti, osobito kad odlučuje o sporu na temelju razloga navedenog po službenoj dužnosti ili prigovora istaknutog po službenoj dužnosti (vidi, *mutatis mutandis*, prethodno navedene predmete *Skondrianos*, stavci 29. – 30., *Klinika Acacias i drugi*, stavak 38., *Prikyan i Angelova*, stavak 42.).

35. Naravno, pravo na kontradiktoran postupak nije apsolutno i njegov opseg može se razlikovati ovisno o specifičnostima predmetnog postupka. U nekim predmetima s vrlo posebnim okolnostima Sud je, primjerice, ocijenio da nedostavljanje jednog podneska iz postupka podnositelju zahtjeva i njegova nemogućnost izjašnjavanja o tom podnesku nisu ugrozili pravednost suđenja jer ta mogućnost ne bi utjecala na ishod spora, a usvojeno pravno rješenje po svojoj naravi nije podlijegalo osporavanju (*Stepinska protiv Francuske*, br. 1814/02, stavak 18., 15. lipnja 2004.; *Salé protiv Francuske*, br. 39765/04, stavak 19., 21. ožujka 2006.).

36. Također, u slučajevima kad je kazneni sud po službenoj dužnosti preinačio činjenice za koje se teretio optuženi, Sud nije utvrdio povredu prava na pošteno suđenje dok se nije uvjerio da optuženi zaista nije mogao predvidjeti preinaku (*Pélissier i Sassi protiv Francuske* [VV], br. 25444/94, stavci 57. – 61., CEDH 1999-II, *Sadak i drugi protiv Turske*, br. 29900/96, 29901/96, 29902/96 i 29903/96, stavci 52. – 56., CEDH 2001-VIII, i

Drassich protiv Italije, br. 25575/04, stavci 37. – 39., 11. prosinca 2007.). Iz toga se može zaključiti da ne bi bilo povrede prava na pošteno suđenje da je optuženi mogao predvidjeti preinaku.

37. Ključno je, dakle, znati je li stranka bila „iznenađena” činjenicom da je sud svoju odluku utemeljio na razlogu navedenom po službenoj dužnosti (*Klinika Acacias i drugi*, prethodno navedeno, stavak 43.). Sud mora obratiti posebnu dužnu pažnju kad spor krene nepredviđenim tijekom, osobito ako je riječ o pitanju o kojem sud odlučuje diskrecijski. Načelo kontradiktornosti nalaže da sudovi svoje odluke ne temelje na činjeničnim i pravnim elementima o kojima se nije raspravljalo tijekom postupka, a koji postupak usmjeravaju u smjeru koji ni osobito revna stranka ne bi mogla predvidjeti. (*Čeppek protiv Češke Republike*, br. 9815/10, § 48, 5. rujna 2013.).

38. Razmatrajući činjenice ovog predmeta, Sud navodi da stanar u svojoj tužbi nije naveo nijednu pravnu osnovu za svoj zahtjev za naknadu štete. Ni prvostupanjski sud koji je prihvatio njegovu tužbu nije naveo pravni temelj. S obzirom na to, županijskom sudu ne može se predbaciti to što je utvrdio pravnu osnovu. Naprotiv, njegova je dužnost razmotriti tužbu na temelju mjerodavnih nacionalnih odredbi na snazi.

39. U tom pogledu, nije sporno to što je županijski sud imao ovlasti po službenoj dužnosti primijeniti odredbe zakona br. 10/2001 kojim se uređuje sustav povrata nacionaliziranih nekretnina. Sud zatim napominje da je na datum kad je stanar podnio tužbu i na datum kad ju je prvostupanjski sud usvojio taj zakon predviđao da država snosi obvezu isplate naknade stanaru za troškove uređenja nastale za nepropisno nacionaliziranu nekretninu koja je vraćena prijašnjem vlasniku (stavak 19. ove presude). Odmah nakon donošenja prvostupanjske odluke zakon je izmijenjen na način da propisuje da sada prijašnji vlasnik kojemu je vraćena nekretnina mora isplatiti naknadu stanaru za troškove uređenja, neovisno o tome je li nacionalizacija bila nepropisna ili nije (stavak 20. ove presude).

40. Sud ponovno potvrđuje da, u načelu, zakonodavne vlasti nisu spriječene u građanskim stvarima uređivati, pomoću novih odredbi s retroaktivnim učinkom, prava koja proizlaze iz zakona na snazi. Međutim, načelo vladavine prava i pojam poštenog suđenja sadržani u članku 6. suprotstavljeni su bilo kakvom uplitanju zakonodavca u upravljanje pravosuđem s namjerom da utječe na sudsko rješenje spora, osim na temelju uvjerljivih razloga općeg interesa (*Zielinski i Pradal i Gonzalez i drugi protiv Francuske* [VV], br. 24846/94 i 34165/96 do 34173/96, stavak 57., ECHR 1999-VII). Međutim, Sud ističe da u ovom predmetu, s obzirom na pravo na kontradiktoran postupak, nije upitna retroaktivna primjena zakona, ni je li se sud vodio proizvoljnim ili očito nerazumnim razlozima za primjenu tog zakona (prethodno navedeni predmet *Čeppek*, stavak 52.).

41. U smislu prava na kontradiktoran postupak, jedino je sporno to što stranke nisu bile obaviještene o tome da županijski sud namjerava primijeniti članak 48. stavak 2. zakona br. 10/2010, kako je izmijenjen i dopunjen

zakonom br. 1/2009. U tom pogledu, Vlada ne niječe da je to bio slučaj u ovom predmetu. Međutim, dodaje da se primjena predmetnog članka, kojim se uspostavlja postupovna norma koja se odnosi na pasivnu legitimaciju, koji se odmah primjenjivao, u velikoj mjeri mogla predvidjeti i da bi stoga bilo nepotrebno da o njoj raspravljaju stranke.

42. Sud se ne može složiti s tom tvrdnjom. Primjećuje da u ovom predmetu nije riječ o jednostavnoj normi domaćeg prava koje je bila nepromijenjena tijekom postupka i s kojom je podnositeljica zahtjeva trebala biti upoznata. Suzdržavajući se od toga da se izjasni o prirodi sporne, postupovne ili materijalne odredbe, napominje da bi primjena te odredbe mogla biti sporna. U tom je pogledu važno napomenuti da je primjenjivost zakonodavne izmjene bila predmetom sudske prakse najviših nacionalnih sudova, kao što su Ustavni sud ili Visoki kasacijski sud (stavci 22. i 23. ove presude). Stoga nije bilo suvišno predložiti je za raspravu među strankama.

43. Međutim, u ovom predmetu županijski sud nije pokrenuo kontradiktornu raspravu o primjeni članka 48. stavka 2. zakona br. 10/2001 kako je izmijenjen i dopunjen zakonom br. 1/2009 tijekom rasprava koje su održane 29. svibnja 2009. (stavak 13. *in fine* ove presude) Uloga Suda nije ocijeniti osnovanost očitovanja koje je mogla podnijeti podnositeljica zahtjeva da je bila pozvana o tome raspraviti. Zbog toga odbija i tvrdnju Vlade koja se odnosi na beskorisnost prigovora neustavnosti.

44. Budući da nije bila obaviještena o primjeni članka 48. stavka 2. zakona br. 10/2001 kako je izmijenjen zakonom br. 1/2009 koju je predvidio županijski sud, podnositeljica zahtjeva, koja je bila „iznenađena”, bila je lišena poštenog suđenja koje je zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, *Skondrianos i drugi*, prethodno navedeno, stavak 29., *Klinika Acacias i drugi*, prethodno navedeno, stavak 43.).

Prema tome, došlo je do povrede te odredbe.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

45. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

46. Podnositeljica zahtjeva traži 17.931,00 RON, odnosno otprilike 4.200,00 EUR prema tečaju rumunjske nacionalne banke na ime materijalne štete koju je pretrpjela. Taj iznos odgovara iznosu koji je trebala isplatiti na temelju presude prvostupanjskog suda u Galațiju od 27. siječnja 2009., sudskima troškovima koje je snosila protivna stranka koje je trebala nadoknaditi i troškovima izvršenja prethodno navedene presude. Također

traži 20.000,00 EUR na ime nematerijalne štete koju smatra da je pretrpjela zbog frustracije i zabrinutosti koje je pretrpjela zbog stvarnog gubitka šanse za uspjeh u postupku.

47. Vlada smatra da bi zahtjev u pogledu materijalne štete trebalo odbiti zbog nepostojanja uzročne veze između zatraženog iznosa i navodne povrede. Osim toga tvrdi da podnositeljica zahtjeva nagađa o ishodu sudskog postupka. Nadalje, ističe da, u slučaju da Sud utvrdi da je došlo do povrede, podnositeljica zahtjeva može, u skladu s nacionalnim pravom, zatražiti reviziju sporne presude. Kad je riječ o iznosu zatraženom na ime nematerijalne štete, Vlada smatra da bi utvrđivanje povrede predstavljalo pravednu naknadu i da je u svakom slučaju zatraženi iznos pretjeran s obzirom na sudsku praksu Suda.

48. Sud napominje da je u ovom predmetu jedina osnova za dodjelu pravedne naknade činjenica da podnositeljici zahtjeva nije bilo zajamčeno pošteno suđenje u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije. Kad je riječ o navodnoj materijalnoj šteti, Sud ne može nagađati kakav bi bio ishod postupka pred županijskih sudom da nije došlo do povrede Konvencije.

49. Sud osim toga primjećuje da, kada utvrdi da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva, članak 509. stavak 10. novog rumunjskog zakona o građanskom postupku omogućuje reviziju postupka radi ispravka povrede Konvencije. To je slučaj u ovom predmetu, u kojem je Sud zaključio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije zbog povrede prava na pošteno suđenje (vidi, *mutatis mutandis*, *S.C. Uzinexport S.A. protiv Rumunjske*, br. 43807/06, stavak 41., 31. ožujka 2015.). Uzimajući u obzir te okolnosti, Sud smatra da je najprimjerenije obeštećenje za podnositeljicu zahtjeva ponovno suđenje ili ponovno otvaranje, na njezin zahtjev, spornog postupka (vidi, *mutatis mutandis*, *Sfrijan protiv Rumunjske*, br. 20366/04, stavak 48, 22. studenoga 2007.). Stoga nema razloga podnositeljici zahtjeva dodijeliti naknadu na ime materijalne štete.

50. Kad je riječ o zahtjevu na ime nematerijalne štete, unatoč činjenici da Sud ne može nagađati o mogućem ishodu postupka u slučaju poštovanja jamstava iz članka 6. stavka 1. Konvencije, smatra da nije nerazumno smatrati da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela stvarnu nematerijalnu štetu u okviru tog postupka. Stoga podnositeljici zahtjeva u tu svrhu dodjeljuje 900,00 EUR.

B. Troškovi i izdatci

51. Podnositeljica zahtjeva također traži 3.481,9 RON, odnosno 784,00 EUR prema tečaju rumunjske nacionalne banke, za troškove i izdatke koje je snosila pred Sudom, koji odgovaraju odvjetničkoj nagradi i troškovima prijevoda i korespondencije sa Sudom. U prilog tom zahtjevu prilaže prijevode nekoliko dokaza o plaćanju za različite svote i dvaju ugovora o pružanju pravne pomoći.

52. Vlada ističe da podnositeljica zahtjeva nije dostavila originalne verzije popratnih dokumenata, nego samo njihove prijevode koji nemaju pravnu vrijednost, zbog čega je njezin zahtjev potrebno odbiti. Osim toga, navodi da u prijevodima koje je dostavila podnositeljica zahtjeva nije naveden karakter dokumenata koji su prevedeni za potrebe ovog zahtjeva i podsjeća da prijevod dokumenata za unutarnji sudski postupak nije nužan. Naposljetku, primjećuje da podnositeljica zahtjeva nije dostavila izvješće o broju radnih sati odvjetnika.

53. U skladu sa sudskom praksom Suda podnositelj zahtjeva može ishoditi naknadu troškova samo ako je utvrđeno da su stvarno nastali, da su bili nužni i da je njihov iznos razuman. U ovom predmetu, uzimajući u obzir dokumente kojima raspolaže i svoju sudsku praksu, Sud smatra razumnim iznos od 756,00 EUR za postupak pred Sudom i dosuđuje ga podnositeljici zahtjeva.

C. Zatezne kamate

54. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *Utvrđuje*, jednoglasno, da je zahtjev dopušten.
2. *Presuđuje*, sa šest glasova protiv jednog, da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.
3. *Presuđuje*, sa šest glasova protiv jednog,
  - (a) da tužena država treba u roku od tri mjeseca od datuma na koji presuda postaje konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije podnositeljici zahtjeva isplatiti sljedeće iznose, koje je potrebno preračunati u valutu tužene države, prema tečaju važećem na datum isplate:
    - i. 900,00 EUR (devetsto eura), uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati, na ime nematerijalne štete
    - ii. 756,00 EUR (sedamsto pedeset šest eura), uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati, na ime troškova i izdataka
  - (b) da se od protoka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja na gore navedeni iznos plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena.

4. *Odbija*, jednoglasno, preostali dio zahtjeva za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na francuskom jeziku i pisano otpravljeno 3. svibnja 2016. u skladu s pravilom 77., stavicima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Fatoş Aracı
Zamjenica tajnika

András Sajó
Predsjednik

U skladu s člankom 45., stavkom 2. Konvencije i pravilom 74., stavkom 2. Poslovnika ovoj se presudi prilaže izdvojeno mišljenje suca Wojtyczeka.

A. S.
F. A.

SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUCA WOJTYCZEKA

1. Podnositeljica zahtjeva iznijela je prigovor na temelju članka 6. i Sud je odlučio razmotriti predmet samo s obzirom na taj članak. Usto, pitanje o kojem su obaviještene stranke odnosilo se na aspekt koji je ograničen na pravo zaštićeno člankom 6.: pravo stranaka da sud pravično ispita njihov slučaj. Nisam uvjeren da je u ovom predmetu Rumunjska povrijedila članak 6. Konvencije lišavanjem podnositeljice zahtjeva prava da sud pravično ispita njezin slučaj.

2. U mnogim pravnim poretcima građanski postupak temelji se na načelu *da mihi factum, dabo tibi jus*. Cilj je postupka utvrditi mjerodavne činjenice kako bi sudac mogao primijeniti opće pravilo na predmet i iz njega izvući pojedinačne zaključke. Postupak se temelji i na načelu *jura novit curia*. To načelo funkcionira u kontekstu jednog drugog važnog načela: *nemo legem ignorare censetur*. Cilj građanskog postupka nije, u načelu, utvrditi sadržaj primjenjivih pravnih propisa. Međutim, potrebno je napomenuti da primjenjivost određenih pravnih propisa, čiji je sadržaj u načelu poznat, može ovisiti o činjeničnim okolnostima, kao što je činjenica postoji li u ugovoru klauzula na temelju koje je *jus dispositivum* primjenjiv na pravni odnos.

3. U skladu sa sudskom praksom Suda, sudac mora po službenoj dužnosti provesti kontradiktornu raspravu o određenim elementima prava u građanskom postupku. Kako je Sud izjavio u stavku 37. ove presude, „ključno je, dakle, znati je li stranka bila 'iznenađena' činjenicom da je sud svoju odluku utemeljio na razlogu navedenom po službenoj dužnosti (*Klinika Acacias i drugi*, prethodno navedeno, stavak 43.). Sud mora biti osobito revan kad spor krene nepredviđenim tijekom [...] (*Čepek protiv Češke Republike*, br.°9815/10, stavak 48., 5. rujna 2013.)”. Sud je utvrdio da je došlo do povreda prava na pošteno suđenje u predmetima u kojima su pravni elementi istaknuti po službenoj dužnosti, pri čemu od stranaka nije zatraženo prethodno mišljenje, imali odlučujući utjecaj na odvijanje postupka. Primjerice, u predmetu *Klinika Acacias i drugi*, žalbeni razlog istaknut po službenoj dužnosti „izmijenio je pravne temelje zahtjeva podnositelja zahtjeva kako se o njima do tada raspravljalo (*a contrario*, u predmetu *ABPB protiv Francuske*, br. 38436/97, 21. ožujka 2002., u kojem je samo riječ o ispravku, koji je provelo Državno vijeće, jedne pravne pogreške usmjerene ponovnom utvrđivanju pravnog i činjeničnog stajališta koje je kontradiktorno utvrđeno pred prvostupanjskim sudom, stavak 33.)”

Na temelju analize sudske prakse može se zaključiti da Sud nikad nije nacionalnom sudu nametnuo da provede kontradiktornu raspravu o primjenjivim pravnim propisima svaki put kad bi njihov sadržaj mogao biti sporan. Smatram da bi pravilo koje bi građanskom sudu nalagalo da obavijesti stranke o primjenjivim pravnim propisima svaki put kad bi oni mogli biti

sporni bilo pretjerano i ne bi imalo dovoljno opravdanje u pravnoj tradiciji dovoljnog broja država stranki Konvencije.

4. Sud nije naveo preciznije kriterije za određivanje u kojim bi situacijama stranke mogle biti iznenađene. Istražujući te kriterije, potrebno je uzeti u obzir da se mjerodavne činjenice utvrđuju ovisno o primjenjivim pravnim propisima. Smatram da je, kako bi se odlučilo trebaju li stranke iznijeti očitovanja o određenom pravnom pitanju, potrebno utvrditi ima li ono odlučujući utjecaj na postupovnu strategiju stranaka, a posebno na činjenice koje je potrebno utvrditi. Stoga je dužnost suca obavijestiti stranke o primjenjivim pravnim propisima svaki put kad je to ključno za određivanje strategije stranaka u građanskom postupku, a posebno kad preinaka pravne osnove građanskog postupka utječe na činjenice koje stranke moraju dokazati u postupku.

5. Smatram da u ovom predmetu pitanje primjenjivosti novih zakonodavnih odredbi nije bilo odlučujuće ni za činjenice koje je bilo potrebno utvrditi ni za strategiju podnositeljice zahtjeva u građanskom postupku. Konkretno, nova verzija članka 48. zakona br. 10/2001 nije obvezala stranke da podnesu dokaze radi utvrđivanja novih činjenica u odnosu na ono što je bilo potrebno utvrditi na temelju prijašnje verzije zakona. Uzimajući u obzir činjenice kojima raspolaže Sud, može se potvrditi da, da je sudac odlučio pokrenuti kontradiktornu raspravu o pitanju primjenjivosti novih zakonskih odredbi, ta odluka ne bi imala utjecaj na strategiju stranaka u postupku.

Međutim, čini se da se obrazloženje presude donesene u ovom predmetu temelji na ideji da stranke trebaju raspravljati o svakom spornom pravnom pitanju. Takav pristup nadilazi postojeću sudsku praksu i dovodi do rizika da se izmijeni model građanskog postupka u nekim državama, a da pritom takvo zadiranje u nacionalne pravne tradicije nije uvjerljivo opravdano s obzirom na zaštitu ljudskih prava.

6. Slažem se s većinom da je podnositeljica zahtjeva bila žrtva nepravde u ovom predmetu. Međutim, smatram da se postojeći problemi u većoj mjeri odnose na materijalno pravo nego na postupovno pravo. U ovom se predmetu prije svega postavlja pitanje spojivosti odredbi nacionalnog prava, koje su primijenili rumunjski sudovi, s člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Sud je gospodar karakterizacije činjenica i može priopćiti predmet na temelju odredbi Konvencije koje smatra mjerodavnima za njega. Zahtjev je trebalo ispitati i priopćiti na temelju članka 1. Protokola br. 1.